

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.11.2004, sp. zn. 20 Cdo 1578/2003, ECLI:CZ:NS:2004:20.CDO.1578.2003.1

Číslo: 39/2005

Právní věta: Žalobu, jíž se manžel domáhá vyloučení věci z výkonu rozhodnutí na základě tvrzení, že výkonem rozhodnutí byl postižen majetek, který nabyl za trvání manželství za peněžní prostředky, jež získal darem, je třeba posoudit podle ustanovení § 267 odst. 1 o. s. ř., nikoliv podle § 267 odst. 2 o. s. ř. O takový případ jde i tehdy, jestliže manžel povinného za trvání manželství nabyl věc jako vydražitel v režimu dobrovolné dražby, který včas uhradil cenu dosaženou vydražením penězi nabytými darováním; okolnost, že na potvrzení o nabytí vlastnictví předmětu dražby podle § 31 odst. 1 zákona č. 26/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů připojil podpis i povinný, je zde bez významu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.11.2004

Spisová značka: 20 Cdo 1578/2003

Číslo rozhodnutí: 39

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Výkon rozhodnutí

Předpisy: 26/2000 Sb. § 30 odst. 1 40/1964 Sb. § 132 odst. 1 99/1963 Sb. § 267 odst. 1 § 267 odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 4. 2003 potvrdil rozsudek ze dne 22. 10. 2002, jímž Obvodní soud pro Prahu 9 zamítl žalobu o vyloučení označené „bytové jednotky“ z exekuce, nařízené ve prospěch žalovaného proti jejímu manželu S. K. Přisvědčil soudu prvního stupně, že „vylučovací žaloba podle ustanovení § 267 odst. 2 o. s. ř.“ je nedůvodná proto, že v řízení bylo zjištěno, že vymáhaný závazek nevznikl manželce žalobkyně při používání majetku, který nepatřil do společného jmění manželů, a za správný měl i závěr, že „předmětná bytová jednotka“, ačkoli nabyta za peněžní prostředky, jež získala žalobkyně darováním (od svého otce), je přesto součástí společného jmění žalobkyně a v exekuci povinného manžela.

Soud prvního stupně, uvedl odvolací soud, „správně poukázal na stávající judikaturu“ (R 49/2001- viz dále), podle které, jestliže kupujícími byli oba manželé, je rozhodující jejich vůle nabytí věc do společného jmění, a nikoli zdroj, z něhož byla uhrazena kupní cena. Tato vůle se pak - podle jeho názoru - zjevuje „v písemné a registrované kupní smlouvě, respektive v potvrzení o nabytí vlastnictví předmětu dražby dle § 31 zákona č. 26/2000 Sb.“; v posuzovaném případě „právě oním podpisem nabývací listiny manžel žalované nepochybně vyjádřil svou vůli nabytí kupovanou věc do společného

jmění.“

Žalobkyně (zastoupena advokátem) ve včasné dovolání oponuje rozhodnutím soudů obou stupňů, jimž vytýká, že věc posoudily „po právní stránce nesprávně“ a v rozporu s ústavními principy neprovedly některé jí navržené důkazy, ač byly „zásadního významu“.

Dovolatelka nesouhlasí s těmi právními názory, na jejichž základě i odvolací soud uzavřel, že dotčená bytová jednotka tvoří společné jmění s povinným manželem; oproti tomu zdůrazňuje význam okolnosti, že na její získání byly použity výlučně její prostředky, účast manžela v procesu nabytí této věci byla jen formální a jeho vůle získat věc (též) pro sebe se odtud nepodává.

Podle § 130 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen exekučního řádu), platí, že tam, kde se ve zvláštních právních předpisech hovoří o soudním výkonu rozhodnutí nebo výkonu rozhodnutí, rozumí se tím také nařízení a provádění exekuce podle tohoto zákona.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Jelikož napadený rozsudek není měnicím (§ 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.), ani potvrzujícím poté, co předchozí (jiný) rozsudek soudu prvního stupně byl odvolacím soudem zrušen (§ 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), přichází v úvahu – k založení přípustnosti dovolání – toliko ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Aby mohlo být dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., musel by odvolací soud dospět k závěru, že napadené rozhodnutí je ve věci samé po právní stránce zásadního významu.

Podle ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo která je odvolacími soudy nebo odvolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo řešili tuto otázku v rozporu s hmotným právem.

Dovolací přezkum je tedy zde předpokládán zásadně pro posouzení otázek právních, pročež způsobilým dovolacím důvodem je ten, jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Jen z pohledu tohoto důvodu, jehož obsahovým vymezením je dovolací soud vázán (§ 242 odst. 3, věta první, o. s. ř.), lze posuzovat, zda dovoláním napadené rozhodnutí je zásadně významné.

Proto jsou zde bezcenné námitky proti skutkovým zjištěním, které dovolatelka učinila těžištěm podaného dovolání. Nejvyšší soud dovolání pokládá přesto za přípustné; podmínka, že rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, je splněna tím, že posouzení dovoláním rovněž otevřené právní otázky – zda, resp. za jakých okolností, „bytová jednotka“ tvoří v daných souvislostech společné jmění manželů – jak je podal odvolací soud, pokládá soud dovolací za nesprávné (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Právní posouzení věci (ve smyslu způsobilého dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) je nesprávné tehdy, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, která na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, popřípadě ji

na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 52 odst. 1 exekučního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

Použijí se tedy i ustanovení § 267 odst. 1 a 2 o. s. ř., jež poskytují základnu pro tzv. excindační žaloby, jimiž se - podle části třetí občanského soudního řízení (v nalézacím řízení sporném) - lze domáhat vyloučení věci z výkonu rozhodnutí (exekuce).

Aby bylo podle § 267 odst. 2 o. s. ř. možno uvažovat o právu žalobkyně k věci (jež je předmětem exekuce proti manželu), které exekuci nepřipouští, je potřebné naplnit předpoklady zakotvené v tomto ustanovení pod písmeny a) nebo b); ty se však nepojí k „majetku“ samotnému (tím je majetek, patřící do společného jmění manželů nebo který se ve smyslu § 262a odst. 1 o. s. ř, resp. § 42 odst. 1 exekučního řádu za součást společného jmění manželů považuje), nýbrž se spojují se zvláštními okolnostmi, za kterých vymáhaný závazek vznikl. Jelikož žalobkyně netvrdila, že závazek jejího manžela vznikl při používání majetku, který nepatřil do společného jmění ať již z hlediska § 267 odst. 2 písm. a), nebo podle § 267 odst. 2 písm. b) o. s. ř., je sice závěr odvolacího soudu, že jí uplatněný nárok o ustanovení § 267 odst. 2 o. s. ř. opřít nelze, v obecné rovině správný, avšak v dané věci nepřipadný; žalobkyně se totiž vylíčením rozhodujících skutečností v žalobě nároku, jenž by odtud vycházel, nedomáhala.

Žalobkyně (ostatně) nepožadovala, aby byla z exekuce vyloučena „společná“ věc, tj. věc patřící do společného jmění, resp. věc, jež se za takovou považuje (viz uvozující část § 267 odst. 2 o. s. ř., resp. slova „byl-li ... postižen majetek, patřící ...“), nýbrž žádala, aby bylo takto naloženo s věcí, o níž tvrdila, že je jejím individuálním vlastnictvím, k níž právo společného jmění (zejména původem prostředků použitých k jejímu nabytí) nikdy nevzniklo. Žalobkyně se tedy - hodnoceno objektivně - nedovolávala § 267 odst. 2 o. s. ř., nýbrž ustanovení § 267 odst. 1 o. s. ř.

Právo k majetku, které nepřipouští podle § 267 odst. 1 o. s. ř. výkon rozhodnutí (exekuci) proti povinnému, je - mimo jiné - vlastnické právo třetí osoby k věci, jež má být exekucí postižena, a to platí i o (individuálním) vlastnictví té třetí osoby, již je manžel povinného.

Vybočení ze zásady, že exekučně lze postihnout výlučně majetek povinného, je přípustné jen ve vztahu k majetku s povinným společnému, a to s jeho manželem, vychází-li ze společného jmění manželů (§ 143 odst. 1 písm. b/ obč. zák., § 262a odst. 1 o. s. ř.); individuální majetek manžela povinného je však nedotknutelný jako každé jiné osoby od povinného odlišné.

Aniž by tomu soudy obou stupňů věnovaly významnější pozornost, lze vycházet z toho, že věc, která má být podle žaloby vyloučena z exekuce (má-li jí být konkrétně určena „bytová jednotka“), je věc ve smyslu ustanovení § 118 odst. 2 obč. zák., ustanovení § 2 odst.1 písm. c) zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů, resp. ustanovení § 2 písm. h), § 3, 5, 6, 20, 30 zákona č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů), ve znění pozdějších předpisů.

Z odůvodnění rozhodnutí obou soudů lze dovodit, že tato věc byla nabyta v rámci režimu dražby dobrovolné, upravené v části druhé zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů (dále zákona č. 26/2000 Sb.); nebylo však již zjištěno, kdy se tak stalo (srov. § 30 odst. 1 zákona), a jistoty především není o tom, kdo byl účastníkem dražby, resp. vydražitelem (§ 2 písm. c/, k/, § 23 odst. 9,10, § 27 odst. 2 písm. f/, § 30 odst. 1).

Soudy se spokojily s potvrzením o nabytí vlastnictví, vyhotoveném dražebníkem ve smyslu ustanovení

§ 31 zákona, které na tyto otázky spolehlivou odpověď nedává; z toho, že odvolací soud odkazoval - co do projevené vůle manžela žalobkyně - (až) na jeho podpis na této „nabývací listině“, lze mít za to, že za vydražitele měl (naopak) žalobkyni.

Podle § 132 odst. 1 obč. zák. lze vlastnictví věci nabýt kupní, darovací nebo jinou smlouvou, děděním, rozhodnutím státního orgánu nebo na základě jiných skutečností stanovených zákonem.

Podle § 30 odst. 1 zákona č. 26/2001 Sb., uhradil-li vydražitel cenu dosaženou vydražením ve stanovené lhůtě, přechází na něj vlastnictví předmětu dražby k okamžiku udělení příklepu.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, se k nemovitostem evidovaným v katastru nemovitostí, tj. - podle § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 344/1992 Sb. - i k bytům vymezeným jako jednotky podle zvláštního zákona, zapisuje - mimo jiné - vlastnické právo; podle ustanovení § 7 odst. 1 se tato práva, která vznikla, změnila se nebo zanikla ze zákona, rozhodnutím státního orgánu, příklepem licitátora na veřejné dražbě, vydržením, přírůstkem a zpracováním, zapisují do katastru záznamem (§ 1 odst. 3).

Podle § 143 odst. 1 písm. a) obč. zák. společné jmění manželů tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

Z posledně citovaného ustanovení plyne (a je standardním názorem soudní praxe), že byla-li nabyta věc za trvání manželství smlouvou (předjímanou výše uvedeným ustanovením § 132 odst. 1 obč. zák.), již uzavřel jen jeden z manželů, stává se součástí společného jmění, a to bez ohledu na vůli jednajícího manžela, stejně jako manžela druhého. To však neplatí, jestliže jednající manžel použil k nabytí věci peněžní prostředky, jež byly výlučně jeho majetkem; i věc takto získaná je individuálním vlastnictvím nabyvatele, tj. toho manžela, který byl účastníkem smlouvy, na jejímž základě byla věc získána.

K otázce, jak posoudit (zvláštní) situaci, kdy smlouvu, směřující k nabytí vlastnictví věci neuzavřel jen jeden z manželů, nýbrž manželé oba, ačkoli peněžní prostředky na pořízení věci pocházely z majetku jen jednoho z nich, se vyjádřil Nejvyšší soud v rozsudku, na který oba soudy v dané věci shodně odkazovaly (ze dne 19. 4. 2000, sp. zn. [22 Cdo 1658/98](#), uveřejněném pod č. 49/2001 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek). Vyslovil zde názor, že „byla-li kupní cena pořizované věci zcela zaplacená z výlučných prostředků jednoho z manželů, avšak kupujícími byli oba manželé a oba při uzavření kupní smlouvy projevili vůli nabýt kupovanou věc do bezpodílového spoluvlastnictví, pak se tato věc stala předmětem jejich bezpodílového spoluvlastnictví.“ Za rozhodující zde pokládal Nejvyšší soud okolnost, že tím, že oba manželé byli účastníci (kupní) smlouvy, vyjádřili vůli nabýt věc do spoluvlastnictví; „v tomto případě výlučně investující manžel nekupuje věc pro sebe, ale projevuje vůli k pořízení věci do bezpodílového spoluvlastnictví, a druhý manžel toto akceptuje.“

Od těchto závěrů, s přiměřenou úpravou vzhledem k institutu společného jmění manželů, není důvod - v obecné rovině - se odchýlit; potud se lze s odvolacím soudem (jakož i se soudem prvního stupně) ztotožnit.

S oběma soudy se však ztotožnit nelze, jestliže odtud vyvodily hlediska, rozhodná i pro posouzení dané věci.

Právní názor vyjádřený v citovaném rozhodnutí R 49/2001 není - ve prospěch závěru, že dotčená „bytová jednotka“ tvoří součást společného jmění žalobkyně a v exekuci povinného manžela - užitečný proto, že není dán předpoklad shodné vůle manželů, směřující k tomu, aby byla nabyta věc do společného jmění. Oproti skutkovému základu dřívějšího rozhodnutí Nejvyššího soudu zde chybí (kupní) smlouva, ve vztahu k níž - určením jejích subjektů (kupujících, resp. nabyvatelů) - by mohl být položen základ pro závěr, že zde taková - shodná - vůle žalobkyně a jejího manžela při nabytí „bytové jednotky“ vskutku byla.

Tuto odlišnost mezi nabytím věci kupní smlouvou uzavřenou oběma manžely (§ 132 odst. 1 obč. zák.) na straně jedné a nabytím věci v rámci dobrovolné dražby (§ 30 odst. 1 zákona č. 26/2000 Sb.) na straně druhé odvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) zjevně přehlédl.

V důsledku toho rozhodné ustanovení § 143 odst. 1 písm. a) obč. zák. vyložil odvolací soud nesprávně tím, že zásady vyjádřené v rozhodnutí R 49/2001 vztáhl i ke skutkové situaci nabytí vlastnictví, jež podřazení takto vyložené normě (bez dalšího) neumožňovala. Byla-li by - právě - žalobkyně účastnicí dražby (§ 2 písm. c/, § 3 zákona č. 26/2001 Sb.), již byl udělen příklep (§ 23 odst. 9), resp. byla-li vydražitelkou (§ 27 odst. 2 písm. f/), která uhradila ve stanovené lhůtě cenu dosaženou vydražením (§ 30 odst. 1) - a skutková zjištění, učiněná dosud v řízení, nedokládají opak - je zřejmé, že nelze vycházet z existence „shodné vůle“ s jejím manželem, resp. nelze z ní vycházet samozřejmě, obdobou metody použité v rozhodnutí R 49/2001, jak to však odvolací soud v dané věci učinil.

Odvolací soud postavil - nesprávně - na roveň „projev vůle kupujících vyjádřený v písemné a registrované kupní smlouvě“ a potvrzení o nabytí vlastnictví předmětu držby podle § 31 odst. 1 zákona č. 26/2001 Sb., resp. „podpis“ manžela žalobkyně na této „nabývací listině“. Na rozdíl od kupní smlouvy potvrzení o nabytí vlastnictví ve smyslu uvedeného ustanovení není právním důvodem (titulem) nabytí vlastnictví; má jen deklaratorní povahu a dražebník jím pouze osvědčuje, že (dříve) nastaly určité skutečnosti, jež jsou podle § 30 odst. 1 zákona č. 26/2001 Sb. za právní důvod nabytí vlastnictví určité osoby (vydražitele) pokládány. Zatímco v kupní smlouvě se vůle druhého manžela projevuje přímo při nabytí vlastnictví (jako její účastník je nabyvatelem), „podpisem nabývací listiny“ může tento manžel projevit svoji vůli až ex post, potom, co vlastnictví jeho manžela (byl-li on vydražitelem) již bylo nabyto. Kdyby již takto nabyl vlastnictví individuální (mimo společné jmění manželů), je vyloučena, aby následný podpis manžela na potvrzení o nabytí vlastnictví (sám o sobě) mohl mít na tuto skutečnost vliv.

Podobné se spojuje s následným zápisem do katastru nemovitostí, má-li se tak stát záznamem (§ 7 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb.).

Předpoklady, na nichž vybuďoval odvolací soud závěr, že „bytová jednotka“ nabytá za peněžní prostředky, získané žalobkyní darováním, je součástí společného jmění s povinným manželem, tudíž neobstojí.

Odvolací soud vycházel z jiného právního názoru, a proto je jeho rozhodnutí nesprávné (§ 243b odst. 2, věta za středníkem, o. s. ř.); dovolací důvod (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) byl tím uplatněn důvodně.

V důsledku toho Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil, a vzhledem k tomu, že důvody, pro které se tak stalo, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil i je, a tomuto soudu věc vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).